

Esterházy Péter

EGY FORDÍTÁS MEGHIÚSULÁSÁNAK TÖRTÉNETE

Nem,
nem meghiúsult,
hanem becsődölt. Erről a kezdő nemről jut eszembe az a záró nem, amelyet
annak idején abban az Alföldben olvastam, amelyben az én első publikációm volt,
akkor olvastam először Nádas,
igen,
megijesztett az a nem,
és engem azonnal, de nem kompenzációképp, a Joyce végső igen-jére emlékeztetett.
Az irodalmi életről nem tudtam semmit, így azt sem,
ki Nádas.
Csak azt láttam, hogy nagyon bátor.
Ez azután, az évek, évtizedek során igaznak bizonyult. Magátólértődőségnek.

De munkára.
Feladatom Joachim Sartorius Nádasnak ajánlott versét lefordítani.
Mint látjuk, beszámolómnak a Nádas-formát választottam,
bár mondhatnám Ransmayr-formának is,
és a Fuharosok is valami ilyesmi.
Mégis
a középre rendezettséget szeretem benne a legjobban, és ugyan meglehetősen
formálisan vagyok csak képes használni, de hommage-nak mindenképpen jó,
és azért kicsit mégiscsak
okosít a forma.
Mint rendesen.

Eleve azzal (nem céllal, nem hátsó szándékkal, magyarban maradhat a kissé
maszatos azzal) indultam neki, hogy hiúsuljon. (Hogy hiúsuljon: nem tudok olyan
nem magyar mondatot elgondolni, amelynek ez lenne a fordítása.)
Elég volt egy pillantást vetnem a szövegre, s tudtam,
nem tudom.
Nem mintha bármikor is tudtam volna. Még hogy gúzsba kötve táncolni?!
Kizárólag a gúzszt éreztem, illetve amikor egyszer
táncoltam
(a nyulas könyv fordításakor), akkor meg kizárólag a táncot, semmi másra nem
gondoltam.

A hű fordítás szükségszerűen tartalmaz hűtlenségeket,
kizárólag hűségből csupán asztali tóosztokat lehet tartani.

A hűben a jó hűtlen nem más, mint a szabadság.
De a hűtlenséget se lehet akarni, nem lehet utazni rá, a hűtlenségből magából
nem jutunk el a hűséghez.

Az ilyen hűtlenségből nem jó hűség lesz,
az ilyen hűtlenség az árulás szinonimája, a tehetetlenségé, végső soron
a tárgyra vonatkozó
tehetségtelenségé.

A nyelvtudásszintarányaim,
hogy azok épp nem segítenek.
Nagyszájúan, bár így kissé pontatlanul, úgy mondanám,
túl jól tudok magyarul, és nem eléggé németül.
Általában a vershez nem elég a németem. Legföljebb, ha nagyon erősek a
struktúrák.

Családban maradvá: Jandl igen, Mayröcker nem.
Utóbbi kedvéért érdemes volna megtanulnom rendesen németül.
Hát akkor rajta, repüljünk a Kertész megénekelte kudarc szárnyas szárnyán!

Az ajánlás nem okoz gondot, a fűr Elise nyomán haladunk: **Nádas Péternek.**

Alexandriai katalógus,

ez a cím, vagy legyen inkább könyvjegyzék? Ne. Habár:
magyar seggbe magyar lófaszt.

Most milyen jól jött az új sor, pluszba még lett egy kis aktualitása,
gyöngyöző provincialitása a szövegnek.

Papirusztekercsek itt aztán tömegestül

**néma másolás gyarapítja őket
minden uralkodó új szárnyat épített**

Hát ez rémálom.

Nemcsak az, hogy „úgy meg vagyok határozva, mint a csikó kantározva”,
hanem
meg vagyok félemlítve.

Az eredeti szöveget tekintem a valóságnak, és azt akarom minél pontosabban
visszaadni.

Lásd Flaubert-gyakorlatok az ifjú Maupassant-nak.

Én azonban nem így szoktam eljárni, hanem éppen fordítva, a valóság csupán a
szöveg hitelesítésére szolgál.

Itt már azt is győzelemnek könyvelem el, ha megértem a szöveget.
Az eredetiben *en masse* áll, ami kibillen a szövegből, a *tömegestül* nem csinál
semmit.

Billenhetne fordítva: **Papirusztekercsek itt aztán dögvél.**

Akkor nincs megállás: Dunát lehet velük rekeszteni. Mi is van ott nekik folyó?
Ja, persze, a Nílus.

Nílus, vízerőmű, szovjetek, akkor lehetne:

Annyi itt a tekercs, akár az oroszok

Ezt tartjuk meg titkos favoritnak, és menjünk tovább, mert mást nem tehetek.

(Ez is inkább protestáns, mint katolikus program, mindegy.)

Torpanok katolikusán.

Ez a szöveg maga is olyan, mint egy másolás. Mintha egy másoló másolná valahonnan,

és a másolásnak mint filológiai munkának a nyomaiból építkeznek:

tele van másolói típushibákkal, ismétlések

(Sand-Sand, mintha ugrott volna a szeme egy sort),

összeolvasások, kihagyások, áthajlások, ezeket valahogy meg kellene őrizni.

Ez egy töredék, egy töredékes, sokszor lemásolt tekercs maga ez a vers.

A sor végén álló szó az előtte lévővel és az utána lévővel is értelmet alkot.

Nem lehet eldönteni, hogy hova tartozik.

Ettől lesz egy finom eldönthetlensége, kupacossága az egésznek.

Tekercek vannak itt tömegével / gyarapítja a néma másolás még

A tömegével kétfelé dolgozik. Tömegével itt, tömegével gyarapítja.

Ennyi mindenre nem lehet figyelni.

Ha írok, se én figyelek, hanem a kezem. Vagy emelkedetten: a nyelv.

Remek az állomány katalógusa

Mindent megnézek gyáván a szótárban, még a *meisterhaft*-ot is. Nevetséges.

Plusz Duden, plusz Szinonimaszótár.

Lehetne a katalógus csodálatos is. Mesteri? Ez rémes, ez a döntéskényszer.

Fasza,

fasza az állomány katalógusa.

Ez fasza, csak olyan, mint egy rosszindulatú és gyöngé Nádas-paródia.

a hivatkozások rendszere példás

és rend van az értelmezések katyvaszában

Bizonyos értelemben rémesebb, nyomasztóbb a fordító felesége, valóságos (bár nyilván bizonyíthatatlan, így elvileg felhasználhatatlan) elírás: felelőssége,

az előző sor akkor egy rövid Tandori-főhajtás,

szóval, hogy nyomasztóbb ez a felelősség, mint az íróé.

Nemcsak magamnak kell magamat átadnom, nemcsak a szövegnek, de még Sartoriusnak is.

És akkor még valahogy Nádas is figyel a sötétből, ami szintén figyelembe veendő.

Sok.

Az egyik teremben

kartográfusok alkotásai

Hic nem sunt nemsokára leones

Valamiért az első sor en masse-ja külön nyomaszt, innét lett ez az utolsó sor, de hát ez is

sok.

Nemsokára az utolsó oroszlánok is kiirtvák.

Ez nem lesz jó, hisz, most jövök rá, csak a térképről tüntetik el őket.

Hamarosan kitörlik az utolsó oroszlánokat.

**A Nagy Sétány végén homok
válogatott homok az idő diktatúrájához**

E térben alig van vita

Vadászsólyom legyek, ha ez jó. Erről a sólyomról kéne írni. Így szoktam.
Nem is értem a szöveget, ezért nem tudom, hogy szoba vagy tér a Raum.

Hol van ez a nagy sétány? A térképen? Vagy hoztak be homokot
a sétányról a könyvtárba?

Ennyire nem lehetek hülye.

De bizony, szólt ekkor egy selymes Hang, hisz kevered a kolonnádot a
promenáddal.

Akkor maradhatna a kolonnád, részint hogy más se értse az oszlopcsarnokot,
részint most visszaadhatnánk az en masse-t.

Az a válogatott homok se egy nagy truváj. Kiszemeztetett?

**a Nagy Kolonnád végén homok
kiszemeztetett homok az idő diktatúrájához
Ezen a helyen ritkán szólnak hozzá**

**Mellette a halotti beszédek terme
Kinek nincs szája nem tud hallgatni
Az emlékek unokáknak való törmelék**

Streugut, jellemző német szó, libabőrözön pontos, mutatja, mire való, szóróanyag,
amivel „sózzák” az utakat.

Vagy legyen a sor is szétszórva?

Visszaemlékezések fölsózni az unokák

A sok tekercesléstől zsírosak

Vagy maszatosak? Círmos, azt nem lehet, pedig szép. Ha, akkor már murcos.

Szutykosak.

**a papiruszok zsarnokokról és csatákról
rögtön utána a szerelem művészetéről szóló művek**

Mintha egy APEH-ellenőr írná. Legalább osztályvezető lenne.

szorosan követve a szerelmes művektől

meg nagy utazók beszámolóitól

Mi lehet ez a Verschluss? Valami záró ízé. Kéne tudni, hogy nézett ki egy ilyen
tekercs.

Mint rendszeren: világismeret és mondatismeret.

Törékenyek e tekercsek végei

Zárókapocs? Tekercsek kapcsai sorvégre, na nem. Akkor már inkább bent.

E tekercsek kapcsai törékenyek

Túl sokszor kértek tanácsot tőlük.

Megkonzultálták őket. Kisnaccsád, én magát hogy megkonzultálnám.

Szövegromlás: megkozmalom. Megkozmalát, te szemét.

A leglátogatottabb mégis egy üres terem

néhány heverőn és olajlámpán kívül

csak a kozmikus sötét

Nem, ezt is jobb kissé szétszórva hagyni:

csupán néhány heverő és olajlámpa

Minden más kozmikus sötétség

Itt tartják az árnyékokat

mindenféle formákban keskeny hosszú sűrű

van félárnyék is van üres látszat

ja nem, ez félreértés, ha árnyék, akkor annak fény a párja, és adott esetben

üres fény a formája

és árnyelke az elhunytaknak

és másolata az árnyéknak is

Hát itt most azonnal keverem a Gefährte-t a Gefährte-vel, és az utóbbinak tudnék értelmet tulajdonítani,

de az előbbi szerepel, vagyis jármű és nem társ.

mely az álom elválaszthatatlan járműje

Jó, hogy nem teherautója. Inkább:

melyen az álom elválaszthatatlanul siklik

Vagy legyenek költői? Az mindig hiba, jól jönne a kudarchoz. Persze hibát akarni pofátlanság.

A hiba történjék meg, mint egy ajándék vagy váratlan, nagy pofon.

melyen az álom lesikálthatatlanul siklik

A katalógus nem listázza ezt a területet

Bár a listázza elég furcsán szól. Talán, ha bölcsészkarra járok, jobbnak hallom.

Mindezekről a katalógus hallgat

A kurátor itt egy művész

Sartorius általában Kavafiszra gondol, de itt lehet maga Nádas is, mint az árnyékbirodalom ura.

Mit csináljak a Lichthaut-tal?

Látni látom. Vélhetően költői lelemény, hogy csípje meg a kánya.

Bár állítólag valódi betegség, az UV sugarak hatására nő a bőrön. Megint kánya.

Szakértője a sötét szívre nőtt fényburoknak

Vagy fényhártya? Vagy a kérges szív nyomán fénykéreg?

A sötét szív körüli fénykéreg specialistája

Túlságosan ragaszkodom az értelemhez, érzem. Idegen vagyok itt. Nem szakértője sötét szívemnek.

Arcának játéka fegyelmezett**beszéde pontos és cizellált**

Most jön itt nekem egy am Dunkel, amit rögtön im Dunkel-nak hallok. Mi lehet ez?

És vajon ez a szív dunkel-ja vagy az árnyékoké?

És főleg mire vonatkozik, a rögzítésre vagy a tényekre?

Milyen jó volna, ha tudnék németül.

rögzíti a világ homályos tényeit

Vagy inkább megállapítja? Kimutatja? Vagy a sötéthez rögzíti a világtényeket?

Olyan nincs, hogy világtény, úgy értem, ez a szó.

Mért csinálok nyilvánosan hülyét magamból?

Rányomhatnám Nádasra meg Sartoriusra. A hülyeségem mint baráti ajándék.

A festmachen a szótár szerint mint vadászati kifejezés: felhajtani, kiszimatolni.

Még ez a legjobb félreértés.

kiszimatolja a világ homályos tényeit

De ha homályos lett a Dunkelből, akkor mit csinálunk a következő sor

Schwarzával?

Beírtam a Google-fordítóba: Ebből a fekete írástudó. Sajátos, nem is olyan rossz.

Ebből a homályból, ebből a résből

Nem. A résnek a feketéje, homálya, bár a Ritz der, a Ritze volna die.

Mért kéne nekem mindent érteni.

Egy rés homályából**kúszik be a fény****akár a menekvés ötlete****Oly sokan jönnek e helyre****hogyan tanuljon a szemük****hogyan az írásokban****fölismerjék a csapdákat és csapóajtókat**

Ezt a csapóajtót megveszem. Mulatságos módon a Falle a bányászatban csapóajtó,

így most a Tür-t lököm arrafelé.

és megértsék**a tökéletes katalógus üres helyeit**

Ez az üres helyei mint zárlat több mint béna. Németben persze

a tökéletes katalógussal végződik.

Az anyja genitívuszát!

Mik is a katalógus üres helyei? A megírandó művek Ez nincs ellentmondásban a tökéletességgel.

Így nem is félelmetes.

Vagy legyen

a tökéletes katalógus ürességét?

A magyar ürességben úgyis volna eleve valami térbeli.

És akkor lehetne a tökéletesen kitöltött katalógus üresének a félelmetessége.

Nem elfelejteni: nem írni, fordítani jöttünk.

És persze Mindennek.

Vajon mi Sartorius dallama? Fölhasználhatók-e a személyes emlékeim?

Érzékiség és elegancia, szenvedélyesség és fegyelmezettség.

Műveltség és emlékezés e műveltségre.

Telt üresség.

Vagyis durch und durch európai.

A jelenlét problematikusságának enyhén mélabús tudomásul vétele.

(Ha nincs is lefordítva a vers, ez a szöveg biztos jó lesz ajándéku

az ő hetvenedik születésnapjára.)

Magány, melyet nem old a szó.

Nem mondanám, hogy ezt nem értem.

Tulajdonképpen ezekben az NP-ünnepi írásokban egy mondatot rejtegetek.

Hogy az ismert vicc szerkezetével enyhítsem a szemérmertlenségem:

Ha egyikünk meghal,

nagyon egyedül leszek majd.

P.S. Akkor most felejtjük el Sartoriust, Nádat, Markóját, az eredeti verset,
és próbálkozunk újra:

ALEXANDRIAI KATALÓGUS

Nádas Péternek

Papirusztekercsek tömegével
gyarapítja őket a néma másolás is
minden uralkodó új szárnyat told be

Mesteri az állomány katalógusa
példás az utalások rendszere
rend az értelmezések katyvaszában

Egy teremben
a térképészek művei
maholnap az utolsó leók is kihúzza

Homok a Nagy Oszlopsor végén
külön homok az idő zsarnokságához
e helyt rövid a szó

Mellette a halotti beszédek terme
Kinek szája nincs hallgatni nem tud
Emlékek iratok unokáknak szórt sóder

A sok tekerccseléstől zsíros
papiruszok zsarnokokról és csatákról
szorosan utánuk a szerelmes művek

meg a nagy utazók beszámolóí
E tekercek zárókapcsai törékenyek
túl sokszor kérdezték őket

De a leglátogatottabb egy üres terem
csupán néhány heverő és olajlámpa
A többi néma kozmikus sötétség

Itt tartják az árnyékokat
ezernyi forma keskeny hosszú tömör
és félárnyék és *üres fény* is

és *árnyelkei* az elhunytaknak
és árnyak másolata
álmok hű hintaja

A katalógus erről hallgat
A kurátor itt egy művész
A sötét szív fényburkának specialistája

Arcjátéka fegyelmezett
beszéde pontos és cizellált
a világ tényeit a sötétből vezeti le

E fekete egy hasadékan
kúszik *be a fény*
a menekvés gondolata

IX. Markója Csilla: Gombosszegi ló, 2012.

X. Markója Csilla: Vadkörtefalomb, 2012.

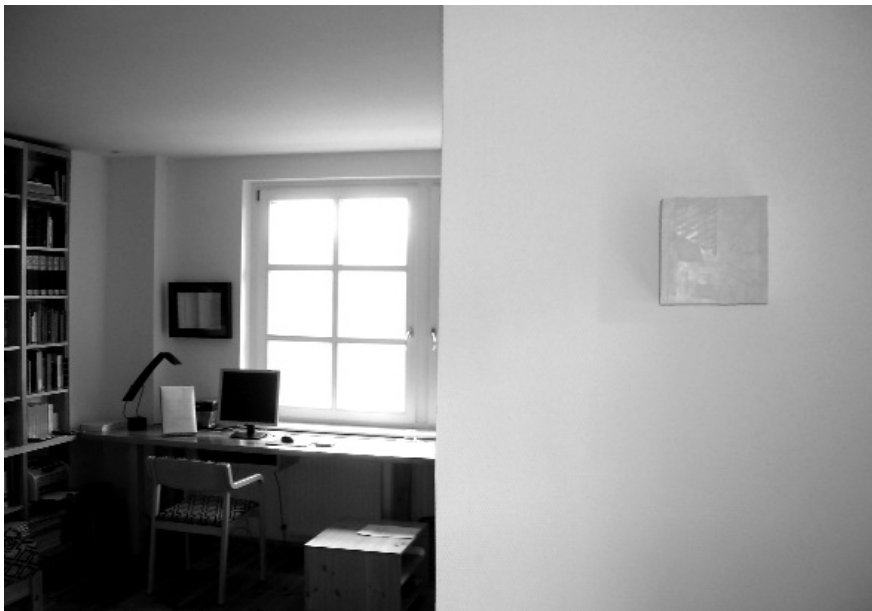
XI. Markója Csilla: Salamon Magda, 2012.

XII. Felicides Ildikó: A gomboszegi kertben, 2012.

XIII. Markója Csilla: A gombosszegi vadkörtefa, 2012.

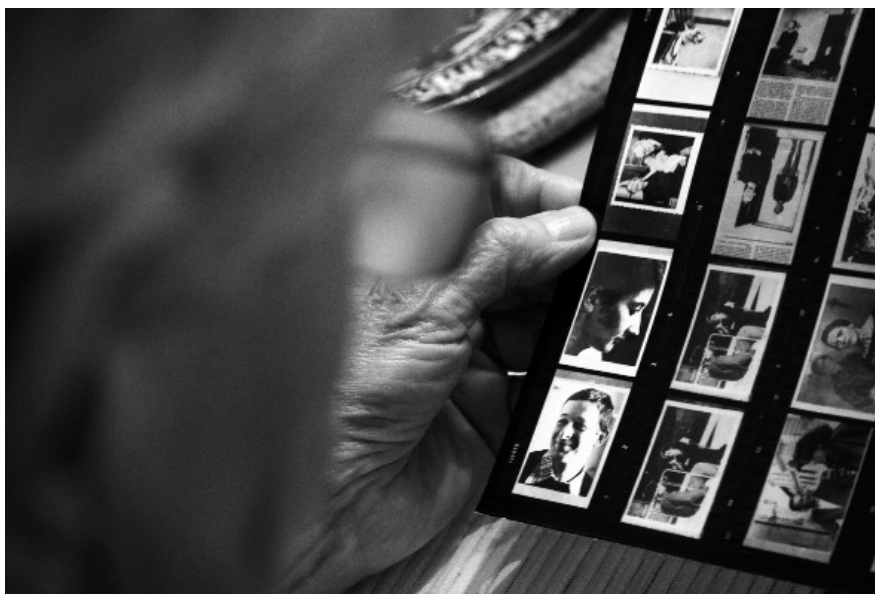
XIV/1. Nádas Péter dolgozószobája, az előtérben Jovánovics György reliefjével, 2012.
Markója Csilla felvétele.

XIV/2. Nádasék Samu cicája. A falon Alexandre Hollan fát ábrázoló grafikája
és Salamon Magda édesanyjának kötött-horgolt képe. Felicides Ildikó felvétele.

XV/1. Felicides Ildikó: Salamon Magda portréja, 2012.

XV/2. A zalaegerszegi kontaktok Salamon Magda és Nádas Péter ifjúkori képeivel.
Felicides Ildikó felvétele.

XVI. Nadas Péter Milos nevű macskájával, 1989.
Zalaegerszeg, Deák Ferenc Megyei Könyvtár, Nadas-gyűjtemény.

Sokan jönnek ebbe a terembe
hogy tanuljon a szemük
hogy aztán az írásokban

megtalálják a csapdákat és csapóajtókat
és megértsék
a tökéletes katalógus üres rovatait*

---

* A kurzívval szedett részek a *Nouveau Dictionnaire des Passagers Francois-Allemande*-ből valók, amely 1755-ben Lipcsében, a *Johann Friedrich Gieditschens Buchhandlung*-ban jelent meg, s ebből egy példány rövid ideig Nádas Péter tulajdonában volt.